

YEGAH MUSICOLOGY JOURNAL

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ymd>

e-ISSN: 2792-0178

Article Type / Makalenin Türü	: Research Article / Araştırma Makalesi
Date Received / Geliş Tarihi	: 02.04.2026
Date Accepted / Kabul Tarihi	: 15.05.2026
Date Published / Yayın Tarihi	: 18.05.2026
DOI	: https://doi.org/10.51576/ymd.1922122
e-ISSN	: 2792-0178
Plagiarism / İntihal	: This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

MÜZİK EĞİTİMİNDE MÜZİKSEL İŞİTME, OKUMA VE YAZMA BECERİLERİNİN YERİ

ELBASAN, Rüzgar¹, KARAÇİL CERİT, Verda²

ÖZ

Müzik eğitimi sürecinde solfej ve dikte dersleri, öğrencilerin müzikal işitme, okuma-yazma, ritmik algı ve müzikal düşünme becerilerinin geliştirilmesinde temel bir rol üstlenmektedir. Bu çalışma, müzik eğitimi bağlamında solfej ve diktenin yerini, işlevini ve öğrenci deneyimleri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, müzik okullarına hazırlık sürecinde yer alan öğrencilerin solfej ve dikte derslerine ilişkin algılarını, bu derslerde karşılaştıkları güçlükleri ve öğrenme sürecini etkileyen faktörleri ortaya koymaya odaklanmaktadır. Kuramsal çerçevede müzik eğitiminin genel, özengen (amatör) ve mesleki boyutları ele alınmış; müziksel işitme, okuma ve yazma (solfej ve dikte) eğitiminin müziksel yeterliklerin kazanılmasındaki önemi vurgulanmıştır. Çalışmada, öğrencilerin solfej ve dikte derslerinde özellikle ritim, aralık algısı ve yazma becerileri alanlarında zorlandıkları; buna karşın düzenli çalışma, öğretmen geri bildirimi ve uygun öğretim yöntemlerinin öğrenme sürecini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca sınav ve performans kaygısının ders deneyimleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, solfej ve dikte eğitiminin yalnızca teknik bir kazanım alanı olmadığını, aynı zamanda öğrencilerin müzikal özgüven ve öğrenme süreçlerini sürdürülebilir kılmalarında (çalışma sürekliliği) önemli bir işlev üstlendiğini göstermektedir. Bu doğrultuda,

¹ Yüksek Lisans, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, ruzgarelba@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0005-3448-1783>

² Doç. Dr. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Konservatuvarı, pianist2111@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7029-3230>

solfej ve dikte öğretiminde öğrenci merkezli, kademeli ve destekleyici yaklaşımların benimsenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, solfej, dikte, müzik okulları, müziksel işitme, müziksel okuma ve yazma.

THE ROLE OF MUSICAL HEARING, READING, AND WRITING SKILLS IN MUSIC EDUCATION

ABSTRACT

In music education, musical hearing, reading, and writing (solfège and dictation) courses play a fundamental role in developing students' musical hearing, reading–writing, rhythmic perception, and musical thinking skills. This study aims to examine the role and function of solfège and dictation in music education, as well as their effects on students' learning experiences. The research focuses on the perceptions of students preparing for music schools regarding solfège and dictation courses, the difficulties they encounter, and the factors influencing the learning process. Within the theoretical framework, the general, amateur (özengen), and professional dimensions of music education are addressed, emphasizing the importance of musical hearing, reading, and writing training in acquiring musical competencies. The findings indicate that students particularly experience difficulties in rhythm, interval perception, and notation skills; however, regular practice, teacher feedback, and appropriate instructional methods positively affect the learning process. In addition, exam and performance anxiety is found to have a significant impact on students' learning experiences. The results reveal that musical hearing, reading, and writing education is not merely a field of technical skill acquisition, but also plays an important role in fostering students' musical self-confidence and sustainability in their learning processes (continuity of study). Accordingly, the study recommends adopting student-centered, gradual, and supportive approaches in instruction.

Keywords: Music education, solfège, dictation, music schools, musical hearing, musical reading and writing.

GİRİŞ

Müzik, insanlık tarihinin en eski ve en evrensel ifade biçimlerinden biri olarak duyguların, düşüncelerin ve kültürel birikimlerin aktarılmasında etkili bir araçtır. Toplumların sosyo-kültürel yapısını yansıtan ve biçimlendiren müzik, bireyin duygusal, bilişsel ve estetik gelişimine önemli katkılar sunmaktadır. Bu yönüyle müzik eğitimi, yalnızca teknik becerilerin kazandırıldığı bir alan değil; aynı zamanda yaratıcılığın geliştirilmesi, kültürel değerlerin korunması ve kuşaktan kuşağa aktarılması sürecinde temel bir işlev üstlenmektedir (Uçan, 2005).

Müzik eğitimi, bireyin müziği algılayan, yorumlayan ve üreten bir yeterliğe ulaşmasını hedefler. Türkiye'de müzik eğitimi; genel, amatör ve mesleki müzik eğitimi olmak üzere üç temel başlık altında ele alınmaktadır. Genel müzik eğitimi, toplumun tüm bireylerine temel bir müzik kültürü kazandırmayı amaçlarken; amatör müzik eğitimi bireyin ilgi ve isteği doğrultusunda estetik doyum sağlamaya yöneliktir. Mesleki müzik eğitimi ise müziği bir meslek alanı olarak benimseyen bireylerin yetiştirilmesini hedeflemektedir. Bu eğitim türleri, birbirini tamamlayan bir yapı içerisinde bireyin müziksel gelişimini farklı boyutlardan desteklemektedir.

Müzik okullarına hazırlık süreci, öğrencilerin mesleki müzik eğitimine geçişlerinde kritik bir aşamayı oluşturmaktadır. Bu süreçte öğrenciler; temel müzik bilgisi, solfej, dikte, ritim ve çalgı eğitimi gibi alanlarda yoğun bir öğrenme deneyimi yaşamaktadır. Ancak bu deneyimler her öğrenci için aynı biçimde gerçekleşmemekte; bireysel farklılıklar, öğrenme biçimleri, öğretim yöntemleri ve çevresel etkenler süreci belirgin biçimde etkilemektedir. Özellikle solfej ve dikte dersleri, öğrencilerin müzikal yeterliklerinin değerlendirilmesinde ve müziksel gelişimlerinin yapılandırılmasında merkezi bir konuma sahiptir.

Solfej, öğrencilerin nota okuma ve müzikal düşünme becerilerini geliştirirken; dikte, işitsel algının yazılı ifade ile bütünleşmesini sağlayarak müzikal belleğin güçlenmesine katkı sunmaktadır. Bu iki alan, müzik eğitiminin temel yapı taşları arasında yer almakta ve müzik okullarına giriş sürecinde başlıca değerlendirme ölçütleri olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla solfej ve dikte derslerinde yaşanan öğrenme deneyimleri, öğrencilerin müziksel gelişimlerini ve eğitim süreçlerine uyumlarını doğrudan etkilemektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, müzik okullarına hazırlık sürecinde öğrencilerin solfej ve dikte dersleri başta olmak üzere müzik eğitimi derslerine ilişkin deneyimlerini incelemektir. Araştırmada öğrencilerin bu derslere yönelik algıları, karşılaştıkları güçlükler, motivasyon kaynakları ve destek gereksinimleri ele alınmaktadır. Elde edilen bulguların, solfej ve dikte öğretimine yönelik yaklaşımların geliştirilmesine, müzik eğitimi uygulamalarının iyileştirilmesine ve müzik eğitiminin niteliğinin artırılmasına katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, 1. yazarın lisansüstü tezinden üretilmiştir. Araştırma, herhangi bir denek veya canlı üzerinde uygulama içermeyen, tamamen kuramsal kaynakların ve literatürün incelenmesine dayalı bir doküman incelemesi çalışmasıdır. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Müzik Eğitimi Kavramı

Sanat eğitimi içinde müzik eğitimi, bireyin sanatsal duyarlılığını geliştirmesi, estetik bir anlayış kazanması ve müziği etkili bir ifade aracı olarak kullanabilmesi bakımından temel bir yere sahiptir (Atılğan, 2020: 120-136). Genel eğitim anlayışıyla paralel biçimde şekillenen müzik eğitimi, dinleme, anlama, icra ve çözümlenme gibi alanlarda hedeflenen davranışları kazandırmayı amaçlayan sistemli bir süreç olarak değerlendirilebilir. Bu süreç, bireyin sanatsal farkındalığını güçlendirmekle birlikte, müziksel öğrenmenin bilişsel gelişimle kurduğu ilişkiyi de görünür kılmaktadır. Türkiye’de müzik eğitimi, bireylerin ilgi, yetenek ve hedefleri doğrultusunda genel, amatör ve mesleki boyutlarda ele alınmaktadır. Uçan’a (2005: 106) göre müzik eğitimi, bireyin kendi yaşantısına dayalı olarak planlanan ve müziksel davranışlar kazandırmayı ya da mevcut davranışlarda bilinçli değişimler oluşturmayı hedefleyen bir eğitim sürecidir. Bu yaklaşım, müzik eğitiminin yalnızca içerik aktarımıyla sınırlı olmadığını; bireyin çevresiyle kurduğu etkileşim, öğrenme deneyimleri ve yönlendirme biçimleriyle şekillenen dinamik bir yapı taşıdığını göstermektedir. Güleç’in (2009) belirttiği üzere müzik eğitimi, birey ile çevresi arasındaki iletişimi güçlendiren bir kültürel aracı niteliği de taşımaktadır. Müzik eğitimi, çalgı eğitimi, şan, müzik kuramı ve müzik tarihi gibi farklı alanları kapsamakta; bu alanlarda kullanılan yöntemler ve araçlar, hedeflenen becerilere ve öğrenci özelliklerine göre çeşitlenmektedir. Tarihsel olarak bakıldığında müzik eğitiminin kökleri Antik Yunan ve Roma dönemlerine kadar uzanmakta; müziğin bir disiplin

olarak öğrenilmesi ve öğretilmesi gereken bir alan kabul edilmektedir (Say, 2022: 486). Müziksel davranışın bilinçli biçimde kazandırılabilmesi, ses eğitimi, çalgı eğitimi, temel bilimler, kompozisyon ve teori gibi alt disiplinlerin birbirini tamamladığı planlı bir öğretim yaklaşımını zorunlu kılmaktadır.

Uçan'ın (2019: 236-237) sınıflandırması doğrultusunda müzik eğitimi; genel, amatör ve mesleki biçimlerde planlanıp uygulanmaktadır. Genel müzik eğitimi, ayırım gözetmeden her bireye ortak bir müzik kültürü kazandırmayı hedeflerken (Tarman, 2006: 9), amatör müzik eğitimi bireyin istek ve ilgisine dayalı olarak estetik doyum sağlamaya ve müzikle etkin katılım geliştirmeye yöneliktir (Ürün, 2015: 8). Mesleki müzik eğitimi ise müzik alanında uzmanlaşmak isteyen bireylere, seçtikleri alanın gerektirdiği teknik ve kuramsal donanımı kazandırmayı amaçlar (Uçan, 2005: 27). Bu üç boyut, birbirinden bağımsız değil; birbirini besleyen ve müziksel gelişimi farklı düzlemlerde destekleyen bütüncül bir yapı olarak düşünülmelidir.

Müzik eğitiminin niteliği, öğretmen, öğrenci ve öğretim süreçlerinin etkileşimiyle belirginleşir. Özellikle çalgı eğitiminde öğretmenin teknik ve müzikal yeterliliği kadar pedagojik formasyonu ve her öğrenci için uygun yöntem geliştirebilme becerisi belirleyici olmaktadır. Buna karşın, farklı kurumlarda uzmanlık alanı doğrudan çalgı eğitimi olmayan kişilerin ders yürütmesi, yaş ve fiziksel özellikler gözetilmeksizin oluşturulan kalabalık grup dersleri ve sınırlı ders süreleri, öğrenme sürecinde izleme-değerlendirme imkânlarını azaltarak nitelik kaybına yol açabilmektedir. Çalgı seçimi ve çalgıya başlama sürecinde öğrencinin müziksel işitme, bellek, motor beceriler ve isteklilik düzeyinin dikkate alınması; çalgının yapısının ve kullanım özelliklerinin doğru biçimde tanıtılması önem taşımaktadır. Gelişim dönemlerine ilişkin bulgular da çocukların motor ve bilişsel gelişim özelliklerinin çalgı eğitimine başlama zamanlamasında belirleyici olabileceğini göstermektedir (Altuntaş ve Saçlıoğlu, 2007: 3). Bu doğrultuda, çalgı eğitimine başlama yaşının çoğunlukla 6-10 aralığında daha uygun görüldüğü; daha erken başlatılan eğitimlerde fiziksel gelişim yeterliliğine bağlı bazı sorunların ortaya çıkabildiği belirtilmektedir.

Eğitim sürecini etkileyen diğer önemli faktörler ise, çevresel ve ailevi koşullardır. Bireyin yaşadığı çevre, müzik beğenisini ve müziğe yönelik yönelimlerini şekillendirmekte; farklı müzik kaynaklarına erişim, öğrenme motivasyonunu ve sürekliliğini etkileyebilmektedir (Uçan, 2005: 12). Ailenin müzik eğitimine yaklaşımı, çocuğun düzenli çalışma alışkanlığı edinmesi, uygun çalışma ortamına sahip olması ve özgüven geliştirmesi açısından kritik bir destek alanıdır. Ancak ailelerin müzik eğitiminin gerektirdiği süreklilik ve sabır konusunda yeterli farkındalığa sahip olmaması, sürecin sağlıklı yürütülmesini zorlaştırabilmektedir.

Tüm bu unsurların yanında öğretim programlarının niteliği ve sürekliliği, müzik eğitiminin etkililiğini doğrudan belirlemektedir. Program geliştirme, hedeflerden öğretim etkinliklerine, materyal ve araçlardan öğretmen yeterliliklerine kadar geniş bir çerçevede yol gösterici bir işlev üstlenir; bu nedenle programların güncel koşullara göre periyodik olarak gözden geçirilmesi gerekmektedir (Kaya vd., 2013: 86). Türkiye'de farklı kurum ve kademelerde yürütülen müzik/çalgı eğitiminde standart program eksikliği ya da mevcut programların etkin kullanılmaması, öğretim süreçlerinde dağınıklığa ve öğrenciler arasında seviye farklılıklarının artmasına neden olabilmektedir. Mesleki müzik eğitimi bağlamında ise programların içerik yoğunluğu ve kapsamı konusunda öğretmenlerin çeşitli kaygılar taşıdığı; programların üniversitelerle iş birliği içinde geliştirilmesi ve genel müfredatla daha güçlü biçimde uyumlandırılması gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir (Kaya vd., 2013: 105).

Dikte

Dikte, solfej eğitiminin uygulamalı bileşenlerinden biri olarak, işitilen bir ezginin ses ve ritim değerleriyle ya da yalnızca ritmik yapısıyla yazıya aktarılmasıdır (Pomerleau-Turcotte, 2020: 1-20). Bu süreçte işitme, algılama ve düşünme eşzamanlı biçimde devreye girerken, müzik kuramı, tonalite ve akor bilgisi doğrudan uygulama alanı bulur. Bu yönüyle dikte çalışmaları, öğrencinin müziği daha derin kavramasına ve müzikal belleğini güçlendirmesine katkı sağlayan bir işitme-yazma pratiği niteliği taşır.

Dikte çalışmalarında seslerin doğru biçimde notaya aktarılmasında piyano temel çalgı olarak kullanılmakta; dersin yürütülmesinde öğretmenin rolü belirleyici görülmektedir (Pomerleau-Turcotte, 2020: 1-20; Lavignac, 1939: 25). Lavignac'a göre öğretmen, müzikal cümleyi doğru ve bütün bir şekilde seslendirdikten sonra küçük bölümlere ayırarak tekrar eder; böylece öğrencinin işittiğini yazıya aktarması için gerekli zamanı oluşturur (Lavignac, 1939: 25-26). Bu çerçevede diktenin, solfej eğitimi tamamlayan bir unsur olduğu; ancak solfejin yerine temel yöntem olarak konumlandırılmasının uygun olmadığı ifade edilmektedir (Lavignac, 1939: 26; Yıldız, 2015: 16). Dikteye ilişkin öğretim yaklaşımında, öğrencinin ses yüksekliği ve süre değerlerini doğru belirleyebilmesi için aralık, akor, tonalite/makam, ölçü ve ritim bilgisi gibi ön koşul bilgi-becerilere belirli ölçüde sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır (Atalay, 2018: 2). Uygulama süreci ise genellikle eserin ton merkezini çağrıştıran başlangıç sesleri/akoru ile yönlendirilmekte; parçanın bütün hâli dinletildikten sonra ölçü grupları üzerinde tekrarlarla ayrıntılandırma yapılmakta ve son dinlemeyle kontrol aşamasına geçilmektedir. Dikte başarısının; ses, aralık ve ritmik kalıpları hızlı algılayabilmeye, sesler arası ilişkileri kısa sürede kurup belleğe aktarabilmeye dayandığı; bu becerilerin düzenli ve uzun süreli çalışmalarla alışkanlığa dönüştüğü belirtilmektedir (Yılmaz, 2010: 4). Bu doğrultuda, armoni ve işitme derslerinde görülen başarısızlıkların önemli bir bölümünün “yetenek eksikliği”nden çok, dikte için gerekli bilgi ve becerilerin yeterince kazanılamamasından kaynaklanabileceği ileri sürülmektedir (Atalay, 2018: 1). Dikte sırasında öğrencinin yalnızca ayrıntılara değil bütüne odaklanması gerektiği; başlangıç sesi, melodik yürüyüşler, tekrarlar, en tiz/en pes sesler, karar sesi/tonalite, olası modülasyonlar ve vuruş düzeni gibi sorular üzerinden eserin bütüncül biçimde analiz edilmesinin işitme becerisini desteklediği ifade edilmektedir (Yılmaz, 2011: 71). Bu yaklaşım, diktenin yalnızca “yazma” değil; dinleme ve çözümlmeyi birlikte geliştiren bir öğrenme alanı olduğunu göstermektedir.

Solfej

Solfej, müziğin yazılı dilinin (nota) seslendirme ve yorumlama süreçleriyle ilişkilendirildiği; öğrencinin okuma, duyma ve icra becerilerini kuramsal bilgiyle bütünleştirdiği bir öğretim alanıdır. Tarihsel açıdan solfeje duyulan ihtiyaç, müziğin yazıya aktarılma zorunluluğunun belirginleşmesiyle birlikte ortaya çıkmış; tartım öğeleri ve nota adlarının gelişimi, nota okuma becerisini zorunlu kılarak farklı sistemlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır (Kılıçarslan, 1995: 6-7). Bu süreç, müziksel anlatımın kalıcılaştırılması ve yeniden seslendirilebilir hâle gelmesi amacıyla nota yazımının tarih boyunca dönüşüm geçirmesiyle yakından ilişkilidir (Çelebioğlu, 1986: 22; Mimaroglu, 1999: 20).

Solfej uygulamalarının kullanımı, müzik eğitiminin alanlarına göre kısmen farklılaşabilmektedir. Çalgı eğitiminde solfej, anahtar okuma, ritim ve temel müzik bilgisi üzerinden eserin deşifresini desteklerken; ses eğitiminde temel hedef, seslendirilecek yapının doğru icrası olarak öne çıkar. Bununla birlikte en kapsamlı uygulama alanının kulak eğitimi olduğu; diziler, aralıklar, makamlar/tonalite, form bilgisi ve tartım öğeleri gibi bileşenlerin bu kapsamda ele alındığı görülmektedir. Bu yönüyle solfej, öğrencinin “nota dili” ile “yorumlama” boyutunu bir araya

getiren ve müziksel okuryazarlığı yapılandıran temel bir alan olarak değerlendirilebilir. Solfej eğitiminden beklenen temel amaçlardan biri, öğrencinin çalacağı ya da seslendireceği eseri analiz edebilmesi; temel müzik bilgisine sahip olması ve işittiği müziği zihinsel olarak canlandırabilmesidir. Ertok'un (1994: 31) benzetmesi, işitme ve müzikal algının solfeje kurduğu ilişkiyi vurgulayarak bu alanın merkezî niteliğine işaret etmektedir.

Türkiye'de Solfej Eğitimi ve Tarihi

Türkiye'de solfej eğitiminin tarihsel gelişimi, Osmanlı dönemindeki müzik öğretim anlayışından Cumhuriyet'le birlikte kurumsallaşan Batı müziği temelli eğitime uzanan uzun bir süreci kapsamaktadır. Osmanlı döneminde müzik eğitimi ağırlıklı olarak *meşk* yöntemiyle yürütülmüş; bu yöntemde öğretim, usta-çırak ilişkisi çerçevesinde, doğrudan aktarım yoluyla gerçekleştirilmiştir. Meşk sisteminde nota kullanımının bilinçli olarak tercih edilmediği, bunun hafızayı zayıflatacağı ve icra üslubunu olumsuz etkileyeceği düşünülmüştür. Eğitim sürecinde önce güfte ezberletilmiş, ardından usûl çalışmalarıyla müzikal yapı pekiştirilmiştir. Bu yöntem, Türk müziğinin yüzyıllar boyunca kuşaktan kuşağa aktarılmasında temel bir işlev üstlenmiştir (Tanrıkorur, 2005, s. 208).

Osmanlı'da müzik eğitimi, saray içi ve saray dışı kurumlar aracılığıyla sürdürülmüştür. Enderûn-i Hümayûn, Mehterhâne-i Hümayûn ve Müsika-i Hümayûn gibi saray kurumlarının yanı sıra Mevlevihaneler, özel meşkhâneler, cemiyetler ve loncalar da müzik öğretiminin yürütüldüğü önemli merkezler olmuştur. Ancak Enderûn ve Mehterhâne'nin kapatılması, Türk müziği eğitiminde sürekliliğin zayıflamasına ve pek çok eserin unutulmasına yol açmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda, müzik eğitiminin kurumsal bir yapı altında yeniden düzenlenmesi gereği ortaya çıkmış ve bu gereksinimin bir sonucu olarak Dârülelhan kurulmuştur.

Dârülelhan, Osmanlı döneminde İstanbul'da kurulan ilk resmî müzik okulu olup, Türk müziği ile solfej alanında sistemli çalışmaların başlatıldığı önemli bir kurumdur. Cumhuriyet'in ilanından sonra Batılılaşma hareketleri doğrultusunda kurum bünyesinde Garp Musikisi bölümü açılmış; Batı müziği temelli ders programlarında müzik teorisi, solfej, armoni, müzik tarihi, koro ve orkestra derslerine yer verilmiştir. Türk müziği bölümünde ise geleneksel çalgılar, şan, müzik usûlü ve solfej dersleri birlikte yürütülmüştür. Bu yapı, solfej eğitiminin hem Türk müziği hem de Batı müziği bağlamında kurumsal bir ders olarak yerleşmesine katkı sağlamıştır (Kolukırık, 2012, s. 14).

Cumhuriyet döneminde solfej eğitiminin gelişiminde bir diğer önemli adım, 1924 yılında Musiki Muallim Mektebi'nin (MMM) kurulmasıdır. Ortaöğretim kurumlarına müzik öğretmeni yetiştirmek amacıyla açılan bu okul, Batı müziği temelli müzik öğretiminin Türkiye'de yaygınlaşmasında belirleyici bir rol oynamıştır. Başlangıçta Fransız yöntemiyle eğitim verilen kurumda, zamanla solfej, müzik teorisi ve çalgı dersleri daha sistemli bir yapıya kavuşturulmuştur. MMM, ilerleyen süreçte yalnızca öğretmen yetiştiren bir kurum olmaktan çıkmış; müzisyen yetiştirmeye yönelik bir yapıya evrilmiştir.

1930'lu yıllarda MMM bünyesinde yürütülen çalışmalar, Devlet Konservatuarı'nın kuruluşuna zemin hazırlamıştır. Paul Hindemith ve Carl Ebert'in katkılarıyla hazırlanan raporlar doğrultusunda, müzik öğretmeni yetiştiren bölümler ile serbest müzik eğitimi veren konservatuvar yapısı bir araya getirilmiştir. Bu süreçte solfej, müziksel işitme-okuma-yazma dersleri kapsamında, mesleki müzik eğitiminin temel bileşenlerinden biri olarak yapılandırılmıştır. 1940 tarihli kuruluş yasasıyla konservatuvar bünyesinde kompozisyon, çalgı, şan ve sahne sanatlarını kapsayan kapsamlı bir eğitim modeli benimsenmiş; solfej eğitimi bu modelin merkezinde yer almıştır.

Cumhuriyet döneminde Atatürk'ün yönlendirmeleriyle Batı müziği kuramlarına dayalı çağdaş bir müzik eğitimi anlayışı benimsenmiş; bu doğrultuda solfej kitapları, müzik teorisi ve armoni alanında yapılan çeviri ve özgün çalışmalar günümüze kadar ulaşmıştır (Tangülü & Becerikli, 2020). Dârülelhan ve Musiki Muallim Mektebi'nin üniversite bünyesine alınmasıyla birlikte, günümüzde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuarı ve Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı olarak faaliyetlerini sürdüren bu kurumlar, solfej eğitimini akademik ve sanatsal düzeyde geliştirmeye devam etmektedir (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2008).

Bu tarihsel süreç, Türkiye'de solfej eğitiminin meşk geleneğinden yazılı ve kuramsal temelli bir yapıya evrildiğini; kulaktan öğrenmeye dayalı aktarımın yerini, sistematik ve programlı bir müziksel okuryazarlık anlayışına bıraktığını göstermektedir. Solfej eğitimi, bu dönüşümün hem taşıyıcısı hem de yapılandırıcı unsurlarından biri olarak Türk müzik eğitiminde merkezi bir konuma ulaşmıştır.

Solfej Eğitimi ve Türkiye'de Solfej Eğitimi

Solfej eğitimi, müziksel anlatımın anlaşılabilmesi ve müziğin kendi diliyle ifade edilebilmesi için gerekli olan temel öğretim süreçlerinden biridir. Müziksel bilginin yalnızca kuramsal düzlemde kalmayıp uygulamaya taşınabilmesi, öğrencinin nota okuma, ritim çözümlene, doğru seslendirme ve müziksel düşünme becerilerini birlikte geliştirmesine bağlıdır. Bu yönüyle solfej, öğrencinin uygulamayı kuramsal bilgiyle birleştirmesine imkân veren, müziksel okuryazarlığı yapılandıran bir alan olarak değerlendirilebilir. Nasıl ki dilde yazı dili ile konuşma dili bir arada işliyorsa, müzikte de nota dili ile yorumlama boyutu birlikte ele alınmak durumundadır; solfej eğitimi bu iki boyut arasında kurucu bir köprü işlevi görmektedir.

Tarihsel süreçte solfej eğitimine duyulan gereksinim, müziğin yazıya aktarılma zorunluluğunun belirginleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Nota işaretlerinin kullanımına ve icadına yönelik ihtiyaç, müziğin kâğıt üzerinde saklanması isteğiyle ilişkilendirilmekte; böylece tartım öğeleri ile nota adları zaman içinde sistemleşerek müzik yazısının bir parçası hâline gelmektedir (Kılıçarslan, 1995: 6-7). Bu gelişim, nota okuma becerisini zorunlu kılmış; solfej eğitimi de bu zorunluluğun öğretim alanındaki karşılığı olarak müzik eğitiminde yer edinmiştir.

Eğitimin uygulama alanları incelendiğinde, müzik eğitiminin temel branşlarına göre amaçların kısmen farklılaştığı görülmektedir. Çalgı eğitiminde solfej; anahtar okuma, ritim ve temel müzik bilgileriyle ilişkilendirilerek öğrencinin çalacağı eserleri deşifre edebilmesini desteklemektedir. Ses eğitiminde ise benzer biçimde, seslendirilecek eserlerin doğru biçimde söylenmesi hedefi öne çıkmakta; doğru icra, temel yeterlik olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte solfej eğitiminin en kapsamlı uygulama alanının kulak eğitimi olduğu belirtilmektedir. Bu alanda solfej; diziler, aralıklar, makamlar, tonalite, form bilgisi ve tartım öğeleri gibi bileşenleri kapsayan daha geniş bir içerikle yürütülmektedir. Böylece solfej, yalnızca okuma-söyleme becerisi değil; aynı zamanda işitme, çözümlene ve zihinsel canlandırma becerilerini de yapılandıran bir öğrenme alanına dönüşmektedir.

Solfej öğretiminin etkili olabilmesi için belirli bir düzen içinde ve aşamalı biçimde verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Müzik kuramlarının kendine özgü sistematiği olduğu gibi solfej öğretiminin de benzer biçimde planlı bir yapı izlemesi beklenmektedir. Bu doğrultuda solfej eğitiminden beklenen temel amaç, öğrencinin çalacağı veya seslendireceği eseri yalnızca okuyup geçmesi değil; eseri analiz edebilmesi, temel müzik bilgisine dayanarak müziksel yapıyı anlamlandırabilmesi ve duyduğu bir müzik parçasını zihinsel olarak canlandırabilmesidir. Bu yaklaşım, solfejin bilişsel süreçlerle (algılama, ilişkilendirme, hatırlama) doğrudan bağlantılı bir

öğretim alanı olduğunu göstermektedir. Ertok'un (1994: 31) benzetmesi de bu noktada, işitme becerisinin müziksel üretim ve yorumlama açısından taşıdığı önemi çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

Öğretim yöntemleri ise tarihsel birikim, kültürel farklılıklar ve eğitim anlayışındaki değişimlerle çeşitlenmekle birlikte, temelde iki ana yaklaşım etrafında toplanmaktadır: sabit do ve hareketli do. Sabit do yaklaşımında seslerin frekanslarının dizek üzerindeki konumlarına göre adlandırılması esas alınır; nota adları belirli bir perdeyi karşılar ve ton değişimi gibi durumlarda adlandırma değişmez. Bu yöntemde öğrenci, notanın adı, ritmik değeri ve dize üzerindeki konumunu eşzamanlı düşünerek seslendirme yapar; bir sestem başka bir sese geçişte aralık bilincinin devrede olması beklenir. Hareketli do yaklaşımında ise heceler, Majör ve minör dizilerin derecelerini ifade edecek biçimde düzenlenir; birinci derece yani tonik ses "do" olarak belirlenir ve derecelendirme buna göre yapılandırılır. Bu nedenle eser seslendirilmeden önce Majör/minör yapı belirlenmekte, tonal merkeze göre heceler yeniden anlam kazanmaktadır. Bu yaklaşımda, dizilim dışına çıkıldığında ya da yarım seslik değişimler oluştuğunda hecelendirme de değişiklikler görülebilmektedir.

Yukarıda aktarılan bilgilerden özetle, solfej eğitimi, müziksel okuryazarlığın gelişmesinde kuramsal bilgi ile uygulama arasındaki ilişkiyi kuran; okuma, işitme, ritim ve analiz becerilerini bir bütün olarak ele alan temel bir öğrenme alanıdır. Solfejin farklı alanlarda (çalgı, ses, kulak eğitimi) değişen amaçlarla kullanılması, bu öğretim alanının esnek fakat sistematik bir yapıya sahip olduğunu; dolayısıyla öğretimin planlı, aşamalı ve öğrencinin müziksel düşünmesini destekleyecek biçimde yapılandırılması gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, müzik eğitiminde solfej ve diktenin yalnızca destekleyici ya da yardımcı dersler olarak değil; müziksel düşünmenin, okuma-yazma becerilerinin ve nitelikli icranın temellerini oluşturan temel alanlar olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Mesleki müzik eğitimi bağlamında öğrencinin bir müzik eserini doğru ve hızlı biçimde çözümleyebilmesi, işittiğini kavramsallaştırarak yazıya aktarabilmesi ve icrada tutarlılık sağlayabilmesi, büyük ölçüde solfej ve dikte alanlarında kazanılan yeterliklerle ilişkilidir. Kalkan (2021), müziksel işitme, okuma ve yazma derslerinin çalgı dersleri kadar önemli olduğunu ve bu derslerde edinilen becerilerin icra eğitimini doğrudan desteklediğini belirtmektedir (s. 41-42). Bu görüş, solfej ve diktenin müzik eğitimi içindeki kurucu rolünü açık biçimde ortaya koymaktadır.

Çalışmada ele alınan kuramsal ve uygulamalı bulgular, solfej ve dikte derslerinde yaşanan güçlüklerin çoğu zaman yalnızca bireysel yetenek eksikliğiyle açıklanamayacağını göstermektedir. Öğrencilerin bu alanlarda karşılaştıkları sorunların; düzenli çalışma alışkanlığı, öğretim sürecinin kademeli biçimde yapılandırılması ve öğrenme sürecine ilişkin farkındalık düzeyiyle yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Kalkan (2021), müziksel okuma-yazma becerilerinin kısa sürede kazanılamayacağını, bu becerilerin disiplinli ve süreklilik içeren bir eğitim süreciyle geliştirilebileceğini vurgulamaktadır (s. 44-45). Bu durum, solfej ve dikte öğretiminde sonuç odaklı yaklaşımlar yerine süreç odaklı ve aşamalı hedeflerin benimsenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Solfej ve dikte öğretiminde yöntemsel çeşitliliğin önemi de bu çalışmanın öne çıkan sonuçları arasındadır. Karkın ve Baş (2016), solfej ve dikte derslerinde öğrencilerde sıklıkla gözlenen yapamama korkusunun, uygun öğretim modelleriyle azaltılabileceğini belirtmektedir. Araştırmacılar, ezgi kalıplarına dayalı öğretim yaklaşımının uygulandığı deney grubunda öğrencilerin solfej ve dikte başarılarının anlamlı düzeyde arttığını ve öğrencilerin çalışmaları daha az zorlanarak gerçekleştirdiklerini ortaya koymuştur (s. 203-206). Bu bulgu, özellikle başlangıç

düzeyinde yapılandırılmış ve örüntü temelli yaklaşımların, öğrencinin bilişsel yükünü dengeleyerek öğrenme motivasyonunu artırabileceğini göstermektedir.

Solfej eğitiminin işlevi, yalnızca tek sesli nota okuma becerisiyle sınırlı değildir. Çoksesli müzik anlayışının kazandırılmasında solfej; ritim, entonasyon, aralık algısı ve müziksel çözümleme becerilerini birlikte geliştiren temel bir öğretim alanı olarak öne çıkmaktadır. Eroy ve arkadaşları (2017), mesleki müzik eğitimi kurumlarında müziksel işitme-okuma-yazma derslerinin merkezi bir konuma sahip olduğunu ve solfejin portedeki notaların ses yüksekliği, süre ve ritmik yapı açısından doğru biçimde seslendirilmesini amaçladığını belirtmektedir (s. 159-162). Bu yaklaşım, solfej öğretiminin yalnızca teknik bir okuma etkinliği değil, müziksel anlamlandırmayı içeren çok boyutlu bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

Solfej ve dikte eğitiminin etkililiği; düzenli ve sürdürülebilir bir çalışma ortamının sağlanması, öğrencinin düzeyine uygun kademelendirilmiş hedeflerin belirlenmesi, başarısızlık ve sınav kaygısını azaltan destekleyici bir öğretim ikliminin oluşturulması ve öğretim yöntemlerinin çeşitlendirilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Solfej ve diktenin çalgı ve icra eğitimiyle bütünleşik biçimde ele alınması, öğrencinin yalnızca sınav başarısını değil; uzun vadede müziksel yetkinliğini, sanatsal sürekliliğini ve profesyonel müzik eğitimine uyumunu da desteklemektedir. Bu bağlamda solfej ve dikte, müzik eğitiminin vazgeçilmez altyapı dersleri olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Altuntaş, S. E. (2007). *7-11 yaş grubu çocuklarında keman eğitimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Bolu.
- Atılğan, D. (2020). Müzik eğitiminin çeşitli boyutlarda çocuk gelişimine olan etkileri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10(1), 120-136. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.830732>
- Çelebioğlu, E. (1986). *Tarihsel açıdan evrensel müziğe giriş*. Üçdal Neşriyat.
- Eroy, O., Gürpınar, E., Zahal, O., Yıldız, D., & Adıgüzel, A. (2017). Çoksesli solfej eğitiminde kullanılan *Solfege des Solfege* kitaplarının içerik analizi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(16), 158-174.
- Ertok, N. (1994). *Cumhuriyet döneminde Türkiye'de günümüze kadar yazılmış solfej kitaplarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güdek, B. (2009). Müzik eğitimi anabilim dalı giriş/özel yetenek sınavına giren adayların kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 147-166.
- Kalkan, H. (2021). Konservatuvarlarda solfej ve dikte dersleri için örnek bir uygulama önerisi. *Uluslararası Müzik ve Sahne Sanatları Dergisi*, (5), 41-50. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2115904>
- Karkın, A. M., & Baş, E. (2016). Başlangıç solfej ve dikte öğretiminde ezgi kalıpları modelinin uygulanması örneği. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(13), 199-209. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/716809>

- Kaya, Ö., Ahmethan, N. B., & Kaya, E. E. (2013). Güzel sanatlar ve spor liselerinde yürütülen keman dersi öğretim programının incelenmesi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 84–107.
- Kılıçarslan, A. (1995). *Geleneksel Türk müziğinde solfej eğitimi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kolukırık, K. (2012). Muhittin Sadak ve “Mûsikî Nazariyâtı” adlı kitabında “müzik icrasının kuralları” hakkındaki görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 42(193), 231–243.
- Lavignac, A. (1939). *Musiki terbiyesi [Musical training]*. Ankara: Kanaat Kitabevi.
- Pomerleau-Turcotte, J., Sala, M. T. M., & Dubé, F. (2020). Factors related to musical dictation teaching habits to school-aged children among independent music teachers. *Visions of Research in Music Education*, 36(1), 8.
- Tangülü, Z., & Becerikli, S. (2020). Musiki Muallim Mektebi (1924–1937). *Asia Minor Studies*, 8(2), 458–466. <https://doi.org/10.17067/asm.747050>
- Tanrıkorur, C. (2005). *Osmanlı dönemi Türk mûsikîsi*.
- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi: Temel kavramlar, ilkeler, yaklaşımlar ve Türkiye’deki durum* (3. basım). Evrensel Müzikevi.
- Uçan, A. (2019). Türk müzik eğitimi. In F. G. Vural & T. Vural (Eds.), *Türk musikî atlası* (Cilt 3). Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları.
- Ürün, T. (2015). *Karşılaştırmalı tonal ve makamsal dizi öğretiminin silahlı kuvvetler bando okulları öğrencilerinin bilişsel gelişimlerine etkisi* (Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi). Afyonkarahisar.
- Yılmaz, H. H. (2010). *Tartım-ezgi yineleme ve dikte yazma çalıştırmaları*. İstanbul: Küğ Yayınları.

Web Kaynakları

- Url 1 Atalay, A. (2018). Başarılı bir dikte için kazanılmış olması gereken bilgiler, beceriler ve diktede dikkat edilmesi gereken hususlar. (Erişim adresi: <https://adnanatalay.com/wp-content/uploads/2018/02/BASARILIBIRDIKTE.pdf>), (Erişim tarihi: 18.03.2026).
- Url 2 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. (2008). *İstanbul Devlet Konservatuvarı*. MSGSÜ Açık Erişim. (Erişim adresi: <https://acikerisim.msgsu.edu.tr/xmlui/>), (Erişim tarihi: 20.03.2026).

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

Music education is an indispensable discipline that fosters cognitive, aesthetic, and emotional development across all segments of society. In the Turkish education system, music education is systematically categorized into three distinct branches: general, amateur, and professional. While general music education aims to provide a shared cultural foundation for all citizens, and amateur

education focuses on individual aesthetic fulfillment, professional music education is designed to train individuals who embrace music as a career. The transition to this professional level-particularly the preparation phase for music schools-represents a critical juncture. During this period, students undergo rigorous training in fundamental musical knowledge, including solfège, dictation, rhythmic perception, and hearing. Among these, solfège and dictation courses occupy a central position in structuring a student's musical competence. This research focuses on exploring the perceptions, challenges, and learning experiences of students regarding these core courses, aiming to contribute to the qualitative improvement of music pedagogy.

The structural role of solfège in musical literacy

Solfège is far more than a mere technical exercise; it is the primary field where musical literacy is constructed. It integrates the written language of music with vocalization and interpretation, allowing students to bridge the gap between theoretical rules and practical performance. Historically, the need for solfège emerged alongside the necessity of musical notation, evolving into a systematic method for preserving and transmitting musical ideas. In contemporary music education, solfège serves different purposes across various branches. In instrument training, it facilitates the deciphering of scores, while in vocal training, it ensures accurate intonation and melodic execution. However, its most comprehensive application is within ear training, where it encompasses scales, intervals, modes, tonalities, and formal analysis. The primary goal is for students to not only read notes but to mentally visualize and analyze the musical structure. This cognitive process is vital for any musician to internalize a composition before performing it.

The functional importance of dictation

Dictation serves as the practical counterpart to solfège, functioning as an auditory-to-visual transcription process. It requires the student to perceive a melody or rhythm and accurately represent it in musical notation. This process demands the simultaneous activation of hearing, perception, and theoretical analysis, drawing heavily on knowledge of harmony, tonality, and rhythm. Academic literature emphasizes that the teacher's role is pivotal in this process; by breaking down musical phrases into manageable segments, teachers help students strengthen their musical memory and notation speed. Success in dictation is not merely a matter of innate talent but is closely tied to the acquisition of prerequisite skills such as interval perception and rhythmic pattern recognition. Regular and disciplined practice transforms these skills into habits, allowing students to focus on the holistic structure of the music rather than just isolated notes. Thus, dictation is a comprehensive learning area that develops both auditory perception and musical analysis simultaneously.

Historical evolution of solfège education in Turkey

The history of solfège in Turkey represents a significant transformation from the traditional meşk system to institutionalized Western methods. During the Ottoman era, music was primarily taught through the meşk method-a master-apprentice relationship based on oral transmission and memory, where notation was often avoided to prevent the weakening of musical intuition. The establishment of Dârülelhan marked the first official step towards systematic music education, offering both Turkish and Western music curricula. Following the declaration of the Republic, the foundation of the Musiki Muallim Mektebi in 1924 accelerated the institutionalization of Western music theory. Under the visionary leadership of Atatürk and the guidance of international experts like Paul Hindemith and Carl Ebert, solfège was positioned as the backbone of professional music education. Today, institutions like the Istanbul State Conservatory and Ankara State Conservatory continue

this legacy, evolving the teaching methods from purely oral traditions to sophisticated, curriculum-based musical literacy.

METHODOLOGY

This study was derived from the author's postgraduate thesis. It is designed as a qualitative research paper utilizing the descriptive survey model. The methodology involves an extensive document analysis and literature review focusing on music education, solfège teaching methods, and the historical development of these disciplines in Turkey. Since the research is based on the analysis of existing academic publications and theoretical frameworks-rather than experiments on human or animal subjects-it did not require an ethics committee report. Data were collected from various academic databases and analyzed through content analysis to synthesize patterns in student learning experiences and pedagogical effectiveness. The study systematically interprets the gathered data within the context of current music education paradigms.

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

The findings of this study demonstrate that solfège and dictation are the foundational pillars of music education, essential for developing musical thinking, accurate performance, and literacy. The research indicates that the difficulties students encounter in these courses-such as rhythmic complexity or interval perception-are often not due to a lack of talent but are related to instructional strategies and the need for disciplined, consistent study habits. Therefore, a shift from result-oriented examinations to process-oriented, gradual pedagogical approaches is necessary. Incorporating diverse methods, such as pattern-based learning, can significantly reduce student anxiety and enhance motivation. Furthermore, integrating solfège and dictation with instrument training ensures that technical skills are supported by theoretical understanding. In conclusion, these courses should be regarded as indispensable infrastructure for professional music education, playing a vital role in fostering students' musical self-confidence and long-term artistic success.